

DRIE OP REIS

IN ZES MAANDEN DOOR AZIË EN LATIJNS-AMERIKA

LINDA SPIEGELBERG

Colofon

Tekst	Linda Spiegelberg
Omslagontwerp	Joost van Gisbergen
Plattegronden	Joost van Gisbergen en Linda Spiegelberg
Foto's voorkant (van boven naar beneden)	Bouddhanath-stoepa Kathmandu, onderweg op Bali, in de zee bij Ko Samui, watervallen van Iguazu, bergen in Tibet, ochtendritueel bij de Ganges in Varanasi, tijdens de Inca Trail (v.l.n.r. Marieke, Linda, Celina)
Foto's achterkant	Met het voetbalteam in Pokhara, Nepal (v.l.n.r. Marieke, Celina, Linda) Onderweg in een chicken-bus in Midden-Amerika

*Traveling - it leaves you speechless,
then turns you into a storyteller*
Ibn Battuta

Inhoud

Inleiding	7
Thailand & Cambodja	17
Indonesië	55
China	91
Nepal	133
India	155
Peru	169
Brazilië	189
Mexico	207
Belize	221
Guatemala	229
Honduras	241
Nicaragua	249
Costa Rica	255
Weer thuis	267

Inleiding

Schiphol

Zondag 25 januari 2009. We zijn weer terug. Na het zien van veertien landen verdeeld over drie continenten, het ene land wat uitgebreider dan het andere, en het reizen van grofweg 23.000 kilometer over land en zo'n 65.000 kilometer door de lucht in krap een half jaar tijd, staan we weer met voet op Nederlandse bodem. De tijd is omgevlogen, maar tegelijkertijd lijkt het begin van de reis juist weer een hele poos geleden. Toen stonden we nog aan het begin van ons avontuur, wisten we niet wat ons precies te wachten stond, nu zit het erop. Met een lading herinneringen, ervaringen en souvenirs keren we terug. Welkom geheten door een uitgebreid ontvangstcomité. In het vliegtuig hebben we al bedacht wie er op Schiphol zouden kunnen staan. Misschien zijn het wel alleen onze ouders, broers en zus. Maar stiekem hopen we toch ook wel dat er meer mensen zijn. En ze zijn er. Mijn ooms en tantes; op de oudste broer van mijn vader en zijn vrouw na zijn ze er allemaal. Vriendinnen met een heus spandoek en cadeautjes. Ook voor Celina en Marieke is er een hele delegatie vrienden en familie, met nog meer spandoeken en zelfs een keur aan Hollandse lekkernijen. We zijn koud geland of staan alweer aan de kaas, worst en stroopwafels. Het is fijn om iedereen weer te zien. Vooral mijn ouders, die zichtbaar opgelucht zijn dat hun dochter weer heelhuids thuis is gekomen.

Nadat ik iedereen begroet heb, komt een oom die van een afstandje alles heeft staan filmen als laatste op me af. Met tranen in zijn ogen vertelt hij dat hij zo blij is dat ik er weer ben. Dat raakt me. Deze ooms en tantes zie ik doorgaans ook hele periodes niet. Misschien af en toe wel een half jaar, of langer. Toch is dit een andere situatie, ze hebben zich allemaal een beetje zorgen gemaakt en meegeleefd via de weblogberichten die we trouw op internet hebben gezet. Een andere oom vraagt me even later of er nog 'dingen zijn gebeurd' die we niet verteld hebben. Hij doelt duidelijk op de minder leuke ervaringen die je tijdens zo'n reis kunnen overkomen. Met een schuin oog kijk ik naar mijn vader, die

een eindje verderop staat. 'Nee hoor, alles is vlekkeloos verlopen', antwoord ik. Maar later hoor ik dat hij door de kleine aarzeling in mijn stem meteen doorhad dat ik niet helemaal de waarheid sprak.

Niet helemaal, maar op één hachelijk moment na, is het wel degelijk vlekkeloos verlopen. Dat moment was niet eens zo lang geleden; op nieuwjaarsdag waren we betrokken bij een auto-ongeluk. Aangezien we er zonder schrammen vanaf waren gekomen, besloten we niets aan het thuisfront te melden. Ze zouden zich de laatste drie weken van onze reis alleen maar nodeloos ongerust maken. 's Avonds, wanneer ik weer thuis bij mijn ouders ben, vertel ik over het ongeluk. Nu ik veilig op de bank naast hen zit, is het alleen nog maar een verhaal dat goed is afgelopen. Ze begrijpen dat ik het niet eerder verteld heb. Dit was dan ook het enige écht hachelijke moment. Uiteraard waren er wel eens wat ongemakken, maar niets ernstigs. Geen van de rampscenario's die ongetwijfeld wel eens door het hoofd van onze ouders gespookt hebben, zijn uitgekomen.

We hebben het er toch maar mooi vanaf gebracht, met drie meiden op pad, de hele wereld over. Zo ongeveer alles gezien wat we vooraf bedacht hadden dat we wilden gaan zien, en nog veel meer. Naast de grote toeristische attracties maken juist de kleine dingen een reis compleet. Kleine dingen die me nu, acht jaar later, nog bijna net zo helder voor de geest staan. Ik weet me nog de meest rare plaatsnamen te herinneren, kan bepaalde dagen ongeveer tot op het uur nauwkeurig reconstrueren en als we met z'n drieën bij elkaar zijn en herinneringen ophalen gaat het vaker over hoe bijvoorbeeld de wc in een bepaald plaatsje eruit zag, dan over hoe mooi de vijf wereldwonderen die we gezien hebben waren. Uiteraard zonder iets tekort te willen doen aan deze wereldwonderen en alle andere culturele en natuurlijke hoogtepunten van de reis. Al deze dingen samen maken het tot een onvergetelijke ervaring die ik heb proberen te beschrijven in dit boek.

Van 'op vakantie gaan' naar 'reizen'

Mijn eerste buitenlandse vakantie was in het jaar 1988. Op vierjarige leeftijd ging ik kamperen in Frankrijk met mijn ouders, broer en een bevriend gezin dat bij ons in de straat woonde. We gingen op de bonnefooi met auto en aanhanger met daarin de bungalowtent op weg. Uiteindelijk kwamen we uit in Mesnois, op een kleine camping met zwembad(je) en een mini-speeltuin. Als je een schommel, wip en tractorband vol zand een speeltuin mag noemen. Voor ons was het meer dan voldoende.

Het volgende jaar zouden we weer terugkeren, om een jaar daarna af te reizen naar Zuid-Duitsland. Daarna vertoefden we een aantal jaren op campings in Nederland, voornamelijk op de Veluwe en in de Achterhoek. Daarop volgden nog vakanties in opnieuw Frankrijk, Oostenrijk en Spanje. Onze vakanties bestonden uit het bekijken van stadjes, dorpjes, bezienswaardigheden en natuur, maar toch ook vooral uit het leven op de camping. Lekker altijd buiten zijn, zwemmen, spelen met de andere kinderen op de camping. Hoewel we in die tijd vaak met meerdere gezinnen met kinderen samen op de camping stonden, kon ik me ook prima in m'n eentje vermaken. Dat leer je ook wel een beetje als je vaak de jongste en bovendien het enige meisje bent.

Voor mij waren de vakanties altijd het hoogtepunt van het jaar. We bleven meestal drie weken weg en het kon me niet lang genoeg duren. Ik ging dan ook niet graag weer terug naar huis. Het woord heimwee kwam niet in mijn woordenboek voor. Of misschien ook wel: de eerste dagen na thuiskomst kreeg ik het juist. Ik miste het leven op de camping. De dagelijkse routine; 's morgens opstaan, samen ontbijten, bekijken wat we die dag zouden doen. De gezelligheid. En het helemaal weg zijn van huis.

Na mijn eindexamen van het VWO ging ik voor het eerst zonder ouders op vakantie. Met vriendinnen ging ik naar Rimini, het jaar daarna naar Calella. Ook toen bekeken we wel wat van de omgeving, zo kwamen we in Venetië en Barcelona,

maar zagen we toch vooral het strand, het zwembad en natuurlijk de kroegen.

Het jaar daarna, ik was inmiddels twintig jaar oud, zou er een verandering komen in de manier waarop ik mijn zomervakanties vierde. Celina, een goede vriendin die ik al jaren kende van het voetbalteam waar we samen in speelden (en overigens nog steeds spelen), liet me foto's zien van haar vakantie samen met haar vriend in Egypte. Ze hadden een hotel aan het strand, maar waren veelvuldig het binnenland in gegaan om iets van het land te zien. De piramides, de woestijn, de Vallei der Koningen, de tempels in Luxor. Het intrigeerde me meteen. Tot dan toe had ik er eigenlijk niet eens zo bij nagedacht dat je ook buiten Europa op vakantie kon. Egypte klonk me mysterieus in de oren, bijna alsof het een land was dat alleen in de oudheid had bestaan. Samen met Marieke, die ik ken van de basisschool, die ook in hetzelfde team voetbalde en samen met Celina en mij een seizoenkaart van PSV had (en nog steeds heeft), zou ik dat jaar naar Egypte gaan. Met een georganiseerde groepsrondreis van twee weken.

In de weken voorafgaand aan de vakantie sloeg de twijfel soms wel eens toe: wat als ik het strand (we zouden namelijk niet eens bij een strand in de buurt komen) en de 'gebruikelijke' manier van vakantie vieren zou gaan missen? Zou ik het wel volhouden om zoveel onderweg te zijn? En belangrijker: zou ik dat überhaupt wel leuk vinden? Het antwoord laat zich raden; ik vond het geweldig. De reis was een aaneenschakeling van hoogtepunten. Uiteraard veel cultuur, maar ook een woestijntocht van drie dagen waarbij we onder de sterrenhemel sliepen. Het strand werd door mij geen moment gemist. Ik was gefascineerd door de totaal andere cultuur. Daarna maakte ik ieder jaar een georganiseerde groepsrondreis, steeds met ander reisgezelschap. Door Turkije, Marokko, Noorwegen en Zweden. Stuk voor stuk mooie rondreizen. Wel overwegend dichtbij of in Europa; dat waren nou eenmaal de goedkoopste opties. Maar eens zou ik ook verder weg willen, meer van de wereld zien, nog meer andere culturen leren kennen. En dat zou het jaar daarop al gebeuren.

De voorbereiding

Vlak voor mijn laatste rondreis, een kampeerrondreis door Noorwegen en Zweden, had ik mijn Master Biomedische Wetenschappen gehaald. Het werd dus tijd voor de volgende stap in mijn leven: voor het eerst echt op zoek gaan naar werk. De meest logische stap na deze opleiding was om het wetenschappelijk onderzoek in te gaan en mijn PhD te halen. Daarop ging ik dan ook solliciteren. Dat ging wat moeizaam; zoveel aanbod was er niet en ik wist ook niet zo heel goed welke richting ik in wilde. Ondertussen werkte ik bijna fulltime in de supermarkt waar ik al een jaar of vijf op zaterdag had gewerkt.

Na een voetbaltraining werd ik, zoals wel vaker, door Celina met de auto thuis afgezet. En zoals ook wel vaker bleven we nog een tijd napraten. Het ging over mijn zoektocht naar werk. Celina opperde: 'Waarom ga je niet reizen? Zo net na je studie is dit wel het moment daarvoor.' Dat had ook al wel eens door mijn hoofd gespoekt. Maar ik zag het zeker niet zitten om dat alleen te gaan doen. Tot dan toe had ik steeds een reispartner uit mijn vriendenkring weten te vinden. Maar voor zomaar een reis, buiten de normale vakantieperiode om, kon ik niemand bedenken die mee zou willen of kunnen. Tot Celina zei: 'Als jij wil gaan reizen, wil ik wel mee'. Tenminste, zo vatte ik het op. En dat idee ging de komende dagen niet uit mijn hoofd. Daarom kwam ik er later nog eens op terug. En ineens, zonder echt uitgesproken te hebben dat we het zouden gaan doen, waren we al plannen aan het maken. Hoe lang dan? Naar welke landen? Wanneer?

Niet lang daarna, na een wedstrijd van PSV, ging ik met Marieke nog even wat drinken in de stad. Ik vertelde over het plan van Celina en mij om op reis te gaan. Marieke was direct enthousiast. Als wij het goed vonden, zou ze graag mee gaan. En zo werd het idee steeds concreter en kon de echte planning beginnen. Allereerst maakten we een lijstje met landen die we wilden zien. Alle drie waren we nog niet verder dan Europa en Noord-Afrika geweest, dus was er nog genoeg van de wereld

over om te ontdekken. Zuidoost-Azië sprak ons aan, evenals Tibet, Nepal en India. Maar we wilden ook naar Midden- en Zuid-Amerika, én een safari doen ergens in Afrika.

Ondertussen hadden we ook besloten dat we ongeveer een half jaar weg zouden gaan. Dat leek een periode die te overzien was, en waarvoor we nog genoeg geld konden sparen. Het plan was om in de zomer van 2008 te vertrekken, en in januari 2009, als het even kon nog voor Celina's verjaardag op de 27^e, terug te keren. Aangezien een bevriend stel hun trouwdatum op 8 augustus 2008 had staan, was de reisperiode al snel afgebakend.

Na eerst een tijd lang zelf op internet te hebben gezocht naar de beste manier om tickets voor de benodigde vluchten te bemachtigen, besloten we langs te gaan bij Kilroy Travels in Amsterdam. De moed was ons een beetje in de schoenen gezonken; de meeste 'round-the-world tickets' waren niet bruikbaar voor onze plannen. Als ze dat al wel waren, waren ze veel te duur. Blijkbaar weken we nogal af van wat de meeste mensen deden. Bij Kilroy aangekomen, voorzien van een lijst landen en een zeer grove tijdsplanning van hoe lang we ongeveer per land nodig dachten te hebben, werd ons al snel verteld dat alles mogelijk was, zelfs binnen ons budget. Eerst zien, dan geloven, dacht ik nog.

Al snel bleek dat er inderdaad veel mogelijk was, veel meer dan we tot dan toe op internet hadden kunnen vinden. Voor onze plannen was het voor de hand liggend om een ticket te kopen waarbij je betaalt voor ieder continent dat je aandoet, Europa als startpunt meegerekend. De vluchten tussen de continenten zijn dan inbegrepen, evenals een bepaald aantal vluchten binnen een continent, maar dan wel alleen met de vliegmaatschappijen die aangesloten zijn bij dat ticket. Dat zijn er echter genoeg om inderdaad vrijwel alle mogelijke routes te kunnen nemen. De safari in Afrika viel op deze manier wel al snel af. Dat betekende namelijk een extra continent en dus een veel duurder ticket. Dat was het ons niet waard voor de krappe twee weken die we daar wilden besteden. Bovendien is zo'n

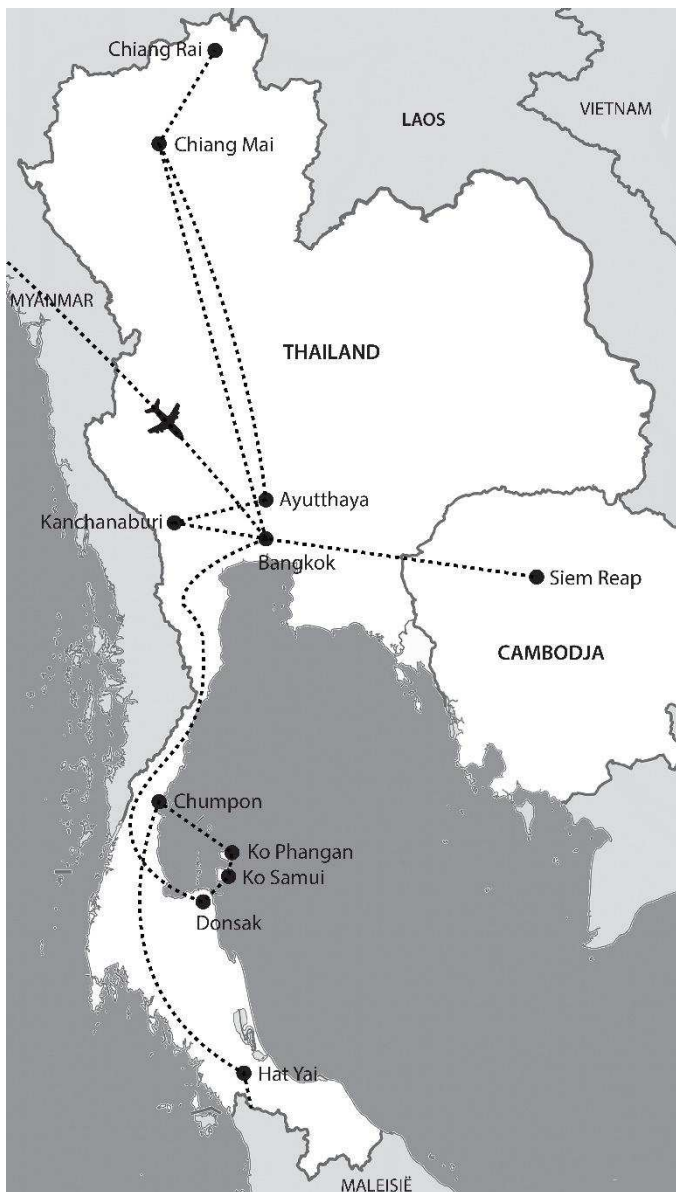
safari zelf al relatief duur en we besloten dat we dit beter ooit nog een keer als 'losse' vakantie konden gaan doen.

Door de goede hulp van de medewerker van Kilroy stapten we na een paar uur de deur uit met een voorlopig reisschema dat al snel definitief zou worden. Vertrek: zondag 10 augustus naar Bangkok, Thailand. Terugkomst: zondag 25 januari vanuit San José, Costa Rica. Zestien vluchten voor ongeveer drieduizend euro. Een grote hap uit het budget, maar naar ons idee een prima prijs. Zo stond alles vast, hoewel we nog de vrijheid hadden om de route en vluchtdata wat aan te passen. Een vrijheid waar we overigens geen gebruik van hebben gemaakt.

De rest van de tijd besteedden we aan inlezen, het verkrijgen van de nodige visa en het bij elkaar verzamelen van alle benodigdheden. Aangezien we geen van drieën ooit echt gebackpackt hadden, wisten we niet zo goed wat noodzakelijk was om mee te nemen. Bovendien zouden we vooral in tropisch warme gebieden zijn, maar toch ook in de bergen van Tibet. Dus zowel warme als lichte kleding was nodig. Maar ook weer niet teveel, want je moet het wel allemaal een half jaar meezeulen. We vroegen ons ook af of we bijvoorbeeld een klamboe mee moesten nemen (wel gedaan, niet gebruikt), of wasmiddel noodzakelijk was (niet echt, bijna overal is een wasservice) en hoeveel ondergoed je nodig zal hebben (voor ongeveer anderhalve week is meer dan genoeg).

In augustus waren we klaar voor vertrek. Spannend; het afgelopen half jaar hadden we het er al zoveel over gehad. Het was eigenlijk heel normaal en vanzelfsprekend geworden. Maar nu het vertrek zo dichtbij was, begon het bij mij toch te kriebelen; gaan we dit écht doen? De week voor vertrek organiseerden we nog een afscheidsfeestje voor vrienden en familie, twee dagen voor vertrek stonden we nog te feesten op een bruiloft en daarna was het dan zover.

Thailand & Cambodia

Vertrek

Op zondag 10 augustus vertrek ik samen met mijn ouders en broer om een uur of zeven 's ochtends naar Schiphol. Heel bewust neem ik even afscheid van ons huis en kijk in de auto nogmaals een keer om. Een half jaar lang zal mijn thuis bestaan uit vele hostels. Nooit eerder ben ik langer dan drieënhalve week van huis weggeweest. Heimwee heb ik dan wel nooit gehad, maar een half jaar is toch net iets anders dan een krappe maand.

We zijn al ruim op tijd op Schiphol en al snel komen ook Celina en Marieke met een bescheiden uitzwaaicomit . Er wordt wat gedronken en gekletst, totdat het tijd wordt om door de douane te gaan. Het echte afscheid. Met toch wel wat tranen in de ogen neem ik afscheid van m'n ouders en broer. Ook bij hen zie ik vochtige ogen. Mijn vader was toen hij voor het eerst van ons idee hoorde niet bepaald enthousiast. Uiteindelijk begreep hij goed dat het voor ons een droom was om dit te gaan doen, maar de bezorgdheid had toch ook vaak de overhand. Voor mijn moeder gold hetzelfde, alleen uitte ze het niet zo openlijk als mijn vader. Bij haar was het meer een kwestie van kop in het zand steken totdat het zover is, en dan zien we wel. En geef ze eens ongelijk. Ik heb nog geen kinderen, maar kan me best voorstellen dat het niet niks is om je enige dochter met twee andere meiden voor een half jaar weg te zien gaan.

Nog  en keertje zwaaien en we lopen de douane door. Nu zijn we echt met z'n drieen. En daar kunnen we maar beter aan wennen. De eerste vlucht is kort: van Amsterdam naar Helsinki, waar we vijf uur moeten wachten voor de vlucht naar Bangkok.

Eerste kennismaking met Azië

Om tien uur 's ochtends komen we aan op het enorme Suvarnabhumi Airport in Bangkok. Het is nu al 31 graden. We worden opgewacht door iemand die ons naar het hotel zal

brengen. Jazeker, we beginnen de reis in luxe, in een heus hotel. Verzekeringstechnisch was het nodig om bij het round-the-world ticket ook meteen een hotel te boeken. En het leek ons ook wel fijn om eerst even in wat meer luxe tot rust te komen.

De taxirit van het vliegveld naar het Royal Hotel duurt zo'n drie kwartier. Onze eerste kennismaking met Zuidoost-Azië en deze miljoenenstad. Het verkeer is druk en men trekt zich n t iets minder van banen op de weg aan dan wij gewend zijn. In de auto leren we van de chauffeur alvast onze eerste Thaise woordjes: sawadee-ka en khapun-ka: hallo en dankjewel. Pas later leren we dat vrouwen het achtervoegsel -ka gebruiken en mannen -khap. Bij het hotel aangekomen blijkt onze kamer nog niet klaar te zijn. Dus gaan we eerst even pinnen en hangen daarna op de ligbedden bij het uitgestorven zwembad van het hotel. Aangezien ik in het vliegtuig amper geslapen heb, vind ik het wel prima om hier even te wachten en niet meteen de stad in te gaan. Bovendien kan ik wel een douche gebruiken. Onze kamer blijkt een flinke te zijn, met twee grote tweepersoonsbedden. Na een heerlijke douche kruipen we onder de wol. En dat is nodig, want de airco doet het prima.

Na een dutje van een paar uur word ik enigszins verdwaasd wakker; ik weet even niet waar ik ben. Maar al snel herinner ik het me, de reis is begonnen! Zo voelt het even niet; in een grote kamer met airco. Dit is zeker nog geen backpacken, maar wel even lekker. Echt backpacken kunnen we nog lang genoeg doen. We besluiten om een uur of vier, weer helemaal fris en fruitig, maar eens de straat op te gaan.

Buiten komt ons de hitte tegemoet. Ook dat zal even wennen zijn. We hebben alle drie lange linnen broeken aan. Ik heb sowieso geen korte broeken ingepakt. In vrijwel alle landen waar we komen geldt, zeker voor vrouwen, toch een bepaalde 'dresscode'. Meestal houdt dat in dat schouders en knieën bedekt moeten zijn. Zeker als je een tempel in wil, maar ook als je gewoon op straat loopt is het wel zo fatsoenlijk. Je wordt dan toch met meer respect behandeld. En we willen ons gewoon aanpassen aan de normen van de landen waar we

komen, we zijn hier immers op bezoek. Overigens denken lang niet alle toeristen zo. Vooral bij de grote toeristische trekpleisters, die ook door georganiseerde rondreizen aangedaan worden en waar dagjesmensen vanuit de resorts op bezoek komen, zie je genoeg meiden in hotpants rondlopen. Het kan ook wel, niemand die het expliciet verbiedt, maar wij voelen ons daar niet lekker bij.

Op het kruispunt vlak voor ons hotel besluiten we meteen maar onze 'bijbel', de reisgids van Lonely Planet, te raadplegen om op te zoeken waar we naartoe kunnen gaan. Binnen de kortste keren worden we aangesproken door een goedlachse politieagent. Hij begint vrolijk de plattegrondjes van de Lonely Planet vol te krabbelen en vertelt waar we allemaal naartoe moeten gaan. Hij houdt ook maar meteen een tuktuk aan en vertelt de chauffeur wat hij moet doen. We zijn nog wel zo helder van geest om te beseffen dat we van tevoren een prijs af moeten spreken en met behulp van de politieman lukt dat ook. We willen ons natuurlijk niet af laten zetten, maar het gaat wel allemaal wat snel. Waar we precies naartoe gaan is ons eigenlijk ook een raadsel. Maar ach; we laten ons verrassen. De eerste stop is bij een 'slapende Boeddha'. In een eenvoudig tempeltje is daar dan het eerste Boeddha-beeld dat we zien. Hij ligt op zijn zij, zijn hoofd rustend op een hand. Deze pose stelt het moment voor waarop de Boeddha het nirwana binnen treedt. Ook is er een zittende Boeddha. We zijn onder de indruk van de rust in dit tempeltje, toch maar een klein stukje van een grote, drukke weg. We raken aan de praat met een Thai die nog wat tips geeft over Bangkok. Hij benadrukt dat hij er niets voor terug hoeft. Of toch; we moeten beloven nog eens terug te keren naar Thailand (vier jaar later heb ik deze belofte ingelost; met Joost, inmiddels mijn vriend, heb ik door Thailand en Laos gereisd, wederom beginnend in Bangkok).

Vervolgens worden we door onze tuktuk-chauffeur bij twee toeristenbureautjes gedropt. Dat was niet helemaal de bedoeling. Maar we snappen het wel; we betalen al zo weinig voor dit ritje en hij krijgt waarschijnlijk commissie als hij ons hierheen brengt. Omdat we toch ook niet onbeleefd willen zijn

gaan we netjes naar binnen. Tot twee keer toe krijgen we eerst water aangeboden en wordt gevraagd wat onze plannen zijn. Bij de eerste wordt een heel schema voor ons in elkaar gedraaid, zodat we de komende maand onder de pannen zijn. Heel beleefd slaan we het af; veel te duur en dit was natuurlijk niet het plan.

Uiteindelijk komen we, vier uur na het begin van het tuktuk-ritje, op Khao San Road terecht; hét backpackersstraatje van Bangkok, met vele barretjes en restaurants. Daar besluiten we wat te eten. Celina en ik bestellen een veel te heet gerecht, niet echt slim op zo'n eerste avond. Even voor middernacht zijn we terug in onze luxe hotelkamer. Ik schrijf in mijn dagboek dat het besef dat we een half jaar weg zullen zijn er nog niet is. We hebben het idee dat we deze avond al veel mee hebben gemaakt!

Feest!

Vandaag blijkt een feestdag te zijn; de verjaardag van koningin Sikirit. Dat verklaart ook de meer dan levensgrote foto van haar die op de gevel van ons hotel prijkt. Schuin tegenover ons hotel is een groot veld (Sanam Luang genaamd), waar al voorbereidingen worden getroffen voor het feest van vanavond. We besluiten eerst nog wat van de stad te gaan bekijken. Zo komen we weer in wat tempeltjes, gaan op zoek naar de 'zwarte Boeddha' (die we vinden en die niet geheel zwart blijkt te zijn, zoals we verwacht hadden, maar waarvan alleen de ogen zwart zijn), en stappen in een bootje waarin we gedurende een uur of twee over de rivier Chao Phraya en haar zijriviertjes varen. We komen langs huisjes op palen en we zwaaien naar kinderen, maar ook naar volwassenen aan de kant. Het voelt nu al lekker om even uit de drukte van de stad te zijn. Na het boottochtje, inmiddels is het donker, gaan we maar eens naar het feest kijken. Dat blijkt al zo ongeveer afgelopen te zijn. Wel zijn er nog allerlei kraampjes, en we krijgen door dat daar gratis eten verkrijgbaar is. Dankbaar nemen we een bakje rijst met vlees. Iets verderop zien we een

enorme rij mensen staan. Nieuwsgierig gaan we kijken waarvoor ze staan te wachten. Hier blijken gratis stukjes kip uitgedeeld te worden. We worden meteen naar de voorkant van de rij geleid en krijgen drie zakjes. We voelen ons wat opgelaten, het was natuurlijk helemaal niet onze bedoeling om voor te dringen. Maar niemand lijkt het erg te vinden en we worden vriendelijk toegelachen. Nog even op de foto met onze gulle geefster en ons avondmaal is compleet. Dat is nog eens een budgetmaaltijd!

Het echte backpacken begint de volgende morgen; de twee nachten in ons luxe hotel zitten erop en we gaan een hostel zoeken voor een laatste nachtje in Bangkok. Bepakt en bezakt verlaten we het Royal Hotel en lopen richting Khao San Road. Gisteren zijn we daar in de buurt in een straatje geweest met vele hostels, dus dat is nu ons doel. Het is toch wel erg warm met een zware backpack op je rug en een kleinere dagrugzak op je buik. Gelukkig is het niet ver lopen en vinden we meteen een goedkope driepersoonskamer, met drie aparte bedden en een gemeenschappelijke douche op de gang. Omgerekend voor zo'n twee euro per persoon. We leren hier wel meteen onze eerste les: eerst even de bedden checken voordat je de kamer neemt. Ze zijn keihard. Maar wat wil je ook voor dat geld?

Daarna gaan we weer op pad om de belangrijkste toeristische trekpleisters te bekijken. Als eerste bezoeken we de Wat Phra Kaew, een complex waar de 'Smaragdgroene (ofwel Emerald) Boeddha' te zien is. Deze hoog op een troon zittende Boeddha van 45 cm groot is volgens de legende in 43 voor Christus in India gemaakt. Sinds 1784 is hij te bewonderen op z'n huidige plek, na omzwervingen door Sri Lanka, Cambodja, Laos en verschillende plaatsen in Thailand. Het hele complex is indrukwekkend, het beeld zelf staat hoog op een troon en is deels bedekt met een gouden gewaad.

Na een lunch van noedels met vlees (te eten met stokjes, wat nog even wennen is, maar al snel steeds beter gaat) en een kokosnoot op een marktje, gaan we naar Wat Pho. Deze grootste en oudste Wat (ofwel Boeddhistische tempel) van

Bangkok bevat een 46 meter lange en vijftien meter hoge liggende Boeddha waar je helemaal omheen kan lopen. Wederom een indrukwekkend gezicht. Aan de achterkant kunnen 108 muntjes in evenzoveel bakjes gegooid worden, wat geluk moet brengen. Of het iets zegt dat we op het einde zes muntjes tekort komen... We hopen maar van niet.

Onze was, die we 's ochtends weggebracht hebben naar een wasservice in een klein steegje, zou vanavond klaar moeten zijn. Bij aankomst in het donker ziet het steegje er ineens nog een stuk onaantrekkelijker uit dan overdag. Van het vriendelijke vrouwtje van die ochtend is geen spoor te bekennen. Marieke trekt de stoute schoenen aan en loopt een klein stukje het steegje in, waar we nog net een rat zien wegschieten. Perfecte plek om je was naartoe te brengen. We proberen nog aan omstanders te vragen of zij weten waar ons wasvrouwtje is. Er wordt wat gegiecheld; de burens durven ook niet verder de steeg in te lopen. Ineens zien we wel een paar plastic tassen met onze was keurig opgevouwen erin. Aangezien we morgenochtend een bus naar Cambodja nemen, willen we toch wel graag onze was vanavond nog terug hebben. We wachten nog even, maar besluiten uiteindelijk de was mee te nemen en een briefje met het geld achter te laten. Ondanks de ratten ruikt de was heerlijk.

Op naar Cambodja

Na drie dagen Thailand gaan we al ons tweede land bezoeken; Cambodja. We hebben een busje geboekt dat ons tot de grens zal brengen. Op het afgesproken tijdstip en de afgesproken plek is er echter nog geen busje te bekennen. Er zijn wel andere backpackers, maar niemand heeft dezelfde bestemming als wij. We worden een paar keer door verschillende mannetjes naar een andere plek gedirigeerd, en onderwijl wordt steeds gezegd: 'Wait here, somebody will take care'. Die 'somebody' laat wel even op zich wachten. Maar uiteindelijk zitten we, samen met twee Japanners, in een busje dat werkelijk als een dulle naar de grens met Cambodja rijdt. Voor de grens moeten

we nog Visumformulieren invullen en een stop maken bij de Cambodjaanse ambassade, voordat we lopend de grens overgaan. Bij de grens worden ons al vele taxi's naar onze eindbestemming Siem Reap aangeboden. Maar die slaan we af; veel te duur. Om onbekende reden is er na de grens nog een busritje van maar liefst vijf minuten, waarna we weer gedropt worden. De taxi-prijs is daar zoveel lager dan bij de grens dat we samen met de twee Japanners nu toch voor een taxi kiezen. Dat betekent dus met z'n vieren op de achterbank van een toch niet al te grote auto. Uiteindelijk kom ik in het midden op de 'vloer' terecht, met opgevouwen benen.

Het eerste opvallende verschil tussen Thailand en Cambodja is dan ook de toestand van de weg: in Thailand af en toe wel wat hobbelig maar verhard; in Cambodja onverhard en zeer hobbelig. We zijn ook al wel gewaarschuwd voor de 'bumpy road', vooral door mensen die ons een vliegticket naar Siem Reap aan wilden smeren. Ze hebben niets teveel gezegd. Overigens is de weg voor de Japanners blijkbaar niet zo 'bumpy'; ze hebben het voor elkaar gekregen om grote delen van de reis te slapen, voor een deel ook op de schouders van Celina. De route is wel erg mooi, de vele dorpjes langs de weg, verstopt tussen de palmbomen, geven je meteen het idee dat je echt weer in een andere wereld bent. Een wereld waar de mensen veel armer zijn, dat is meteen duidelijk.

Bij aankomst worden we afgezet aan de rand van Siem Reap, het stadje dat dé uitvalsbasis vormt voor een bezoek aan de wereldberoemde tempels van Angkor Wat. Er staan wat tuktuk-chauffeurs te wachten om ons naar een hostel te brengen. We raken met één van hen aan de praat. Hij spreekt erg goed Engels en blijkt later Vanna te heten. Tijdens dit gesprek is de taxi er alweer vandoor gegaan. In lichte paniek komen we er dan pas achter dat onze Lonely Planet en een fototoestel nog in het zijvakje van de deur van de taxi moeten zitten. Meteen gaat een andere tuktuk-chauffeur ervandoor en komt een tijdje later terug met onze spullen. Een opluchting, en meteen les twee: in het vervolg iets beter op onze spullen

letten. Gelukkig zijn de mensen hier ontzettend vriendelijk en hulpvaardig.

Vanna stelt voor om ons naar een hostel te brengen. Aanvankelijk twijfelen we; we willen misschien liever naar één van de goedkoopste opties uit de Lonely Planet. Maar uiteindelijk laten we ons toch maar door hem wegbrengen. Even kijken kan geen kwaad. Het hostel is prima, met wederom een kamer met drie aparte bedden, voor twaalf dollar. Bijna alles wordt hier in Amerikaanse dollars betaald, de Cambodjaanse riel kan je niet eens pinnen.

We lopen nog even naar het centrum, eten daar en sluiten bij terugkomst aan bij twee hostelmedewerkers, twee tuktuk-chauffeurs en twee Duitse backpackers die ook in het hostel verblijven. Ze zijn bier aan het drinken en wij doen graag even mee. Er wordt voor mij een 'glas' gefabriceerd door het bovenste stuk van een fles water af te halen en we proosten wat af. Het precieze woord voor proost in het Khmer kan ik me niet meer herinneren, het klonk ons in de oren als 'tjsuk moj'. Als de drank op dreigt te raken, wil een tuktuk-chauffeur wel even een nieuwe lading halen. Wij willen hem tegenhouden; hij heeft al genoeg alcohol op en zou niet meer moeten rijden (aardig naïef natuurlijk; hij moest hoe dan ook nog naar huis). Dan komen er verhalen naar boven over de ongelukken die de tuktuk-chauffeurs hebben gehad. Zo heeft ééntje een keer in beschonken toestand een dodelijk ongeluk veroorzaakt. Hij vertelt het met een glimlach, terwijl wij er even stil van worden. Als hij onze geschrokken reacties ziet, vermeldt hij er snel bij: 'Maar dat is allemaal goed gekomen hoor, ik heb de nabestaanden duizend dollar betaald'. Aha, zo werkt dat hier dus.

Vanna komt ons de volgende ochtend al vroeg ophalen; hij zal ons naar Angkor Wat brengen in de tuktuk en staat ook de rest van de dag tot onze beschikking om ons naar verschillende tempels binnen het complex te brengen. Marieke voelt zich echter na het douchen niet helemaal honderd procent fit. We wachten eerst wat af, maar beslissen dan dat we het bezoek

aan Angkor Wat een dagje uitstellen. We hebben immers tijd genoeg en een dagje relaxen is ook niet verkeerd. Het zou zonde zijn om naar één van de hoogtepunten van de reis te gaan als iemand niet helemaal fit is. Marieke gaat nog even wat proberen te slapen en Celina en ik gaan op het balkon van ons hostel zitten dobbelen. We kijken uit over een klein straatje en al snel is het minutenlang gevuld met kinderen die naar school gaan of gebracht worden. Op scooters (op één scooter past al snel een hele familie), op de fiets of lopend; allemaal in een witblauw schooluniform. Een geweldig gezicht.

In de middag lopen we even het centrum in. Daar staat op de hoek van een straat een man zonder armen. Hij verkoopt wat boeken die hij bij zich heeft, allen gekopieerde versies. Dit is voor hem de enige manier om te zorgen voor wat inkomsten voor zijn familie, zo lezen we op het briefje met een stukje Engelse tekst dat hij bij zich heeft. Zijn armen heeft hij verloren door een landmijn, ooit neergelegd door het leger van de Rode Khmer. Tussen 1975 en 1979 heeft deze militaire tak van de Communistische Partij onder leiding van Pol Pot hier een schrikbewind gevoerd, waarbij vooral mensen uit de stad en intellectuelen het zwaar te verduren hebben gehad. Zij werden gedwongen naar het platteland te gaan en te werken in collectieve boerderijen voor een minimaal rantsoen en onder erbarmelijke omstandigheden. In de vier jaar dat Pol Pot aan de macht is geweest zijn naar schatting 1,7 tot 2,5 miljoen burgers gedood, op een bevolking van ongeveer acht miljoen mensen.

Veel van die slachtoffers kwamen terecht in de zogenaamde Killing Fields, massagraven waarvan er meerdere verspreid over het land liggen. De beroemdste zijn die van Choeng Ek, nabij hoofdstad Phnom Penh (deze zal ik twee jaar later bezoeken als ik met Marieke door Cambodja en Vietnam reis). De man die nu voor ons staat moet dit allemaal hebben meegemaakt, overleefd hebben, en is alsnog verminkt voor het leven door een noodlottige achtergebleven landmijn. Hij heeft ook een boek dat we al in andere winkeltjes hebben zien liggen; 'First they killed my father' van Loung Ung. Zij

beschrijft haar ervaringen van tijdens het Rode Khmer-bewind; ze is vijf jaar oud als ze met haar familie gedwongen geëvacueerd wordt uit Phnom Penh. Het boek kost vijf dollar. Dat hebben we niet gepast. De man gebaart met zijn hoofd naar zijn tas; of we zelf even zijn portemonnee willen pakken om ons wisselgeld eruit te halen. Ik ben onder de indruk van deze korte ontmoeting, en lees het boek snel uit. Een meer dan indrukwekkend verhaal, het verhaal dat waarschijnlijk vergelijkbaar is met dat van veel mensen die we hier op straat zien.

Als we teruglopen over een brug zien we daar een stel jongetjes die van de brug de rivier in springen. We maken wat foto's en filmpjes. Vooral de filmpjes zorgen voor hilariteit. Als ze eenmaal doorhebben dat ze zichzelf op bewegend beeld terug kunnen zien springen ze de rivier in, klimmen zo snel mogelijk de kant weer op, rennen terug naar ons om vervolgens het filmpje te bekijken en te gieren van het lachen.

Nu wél naar Angkor Wat

Vanna komt opnieuw vroeg naar ons hostel en we vertrekken naar Angkor Wat. Het is nog een aardig ritje in zijn tuktuk en we hebben al snel door dat Vanna er wel van houdt om het gas op de plank te houden. We rijden door een oerwoudachtige omgeving met hier en daar een dorpje. De stad Angkor, met de Angkor Wat als meest bekende tempel, besloeg op zijn hoogtepunt zo'n duizend vierkante kilometer en had één miljoen inwoners. De stad was in volle bloei in de twaalfde eeuw, in een tijd waarin een stad als Londen nog geen vijftigduizend inwoners telde. Van de huizen van toen is niets meer over; die waren immers van hout. De stenen tempels hebben de tand des tijds beter doorstaan en verspreid over het terrein zijn er nu nog vele tientallen te bewonderen. Na veertig dollar af te hebben gerekend voor een driedagenkaart rijden we het complex op. Door een indrukwekkend grote poort rijden we het ommuurde gedeelte van Angkor Thom binnen. Hier staat een aantal van de beroemdste tempels bij elkaar, die